

esmaltar la figura heràldica, detall que no és forçós que hagi de manifestar-se en els contextos: així es podria mantenir de tota manera aquella etimologia; admetent que més tard l'ús com a arma quedà antiquat.

Notem, tanmateix, que l'oc. ant. *blesir*, en el qual es basa en gran part la reconstrucció del gòt. *BLĒSJAN, només es troba en el sentit de 'marcir', i que el català BLEIR (generalment *blair*) 'cremar (especialment el sol)' i 'abrusar', només es documenta en època recent, de manera que en principi és més probable que el significat inicial fos 'marcir'. Observava Jud (VRom XI, 1947, 242) que potser es relaciona amb l'origen de *blasó* un mot *blasos* 'dards, javalines', documentat en el Políptic de Saint Germain des Prés, S. VIII (ed. Longnon, p. 152), però que tota aquesta qüestió resta obscura.

DERIV.: Per *blasonar* veg. supra. *Blasonador*. *Blasonista*.

1 Cridant, però, l'atenció sobre un b. ll. *blasarius* «incendiarius».

Blastomar, *blastomia*, V. *blasfemar*

BLAT, nom de diverses espècies de cereal molt afins al forment, però antigament, i avui encara en molts parlars del Nordoest, designà col·lectivament tots els principals cereals; denominació comuna amb occità *blat*, francès *blé* i algunes formes dialectals d'Itàlia, tots amb el doble significat, en forma paral·lela al català; encara que l'etimologia no està ben lliure de dubtes, és versemblant que sigui d'origen preromà, probablement cèltic BLATO-, testificat com a nom de la farina en totes les llengües britòniques, i que segurament prengué, ja en el cèltic continental, el sentit de 'gra per a la mòlta, producte de la collita'; en definitiva provinent del cèltic comú MLĀTO- 'mòlt' i 'destinat a la mòlta', adjectiu verbal de MELIM 'jo mòlc'. □ 1.ª doc.: en documents del nostre Pirineu des del S. IX.

Aebischer¹ el documenta en un doc. de Cerdanya de l'any 800 (data potser no ben segura) i en tot cas en molts docs. des de 890 (pp. 80 i 85). A partir del S. XI en trobo testimonis catalans molt nombrosos: en baix llatí *blado* a. 1063, Cart. de St. Cugat (II, pàgina 296); «eminam unam de *blad*», 1068, a Organyà (BABL VIII, 439), «addo donum --- de ipso meo *blad* que abeo in Gissona», 1093 (Cart. de Tavèrnoles, 49, 30, p. 236); la forma *blad* encara en un doc. de la Seu d'Urgell de 1074 (BABL VI, 386) i un d'Elna de 1077 (Hist. Lgd. v, 632).

Sovint llavors no fóra possible de concretar el significat amb precisió: per exemple, es tracta de *blad* en sitja, en un document de Piera de 1160 (Bast-Bass., col. 498), o bé en «pro molendino una migera current de *blad*», Costoja, 1168 (RLR III, 289), «prohibició revendendi *bladum* in Vicaria [= 'en la vegueria'] --- abstrahendo *blado* de Vicaria Confluentis», disposició confirmada el 1371 (però que ja pot venir del S. XII).² De tota manera és segur que no es tracta del 'triticum vulgare' o forment en un doc. de Tartareu que distin-

geix el *blato* del *triticum* cap a 1116 (Coll. Moreau, B.N.P. XLVIII), i és de creure que sigui terme genèric per a cereals en aquest d'Agramunt de 1129: «ipso mercato --- ipsa medietate de bestias que s'i vendant et de *blad* vel de fusta» (Miret, *El més antic text literari*, p. 13).

Com es pot veure, en tota l'època arcaica el mot termina en -d, el consonantisme llavors normal per als mots en -t- intervocàlica etimològica (no els en -tt- o en -t- recolzada, que llavors ja s'escriurien amb -t-, veg. la meua nota a les *Homilies d'Organyà* sobre aquesta qüestió, en el Bull. Hispanique LXIII). «Item que negun mesurer no gos mesurar forment, avena o altres *blats*, ffaves, ciurons ne negun altre legum, sinó en la Plaça del *Blat*», ban de Barcelona, últim terç S. XIV (DBal.).

La documentació literària abunda des dels autors dels Ss. XIII i XIV: en Llull, per ex. en *Blanquerna* II, 34.26, o en el *Fèlix*: «un bou qui menjà longament en un camp de *blat*» (I, 158). En plural referint-se als camps de cereals: «de la poqua lavor que és sembrada, naxen grans e amples *blats*», Ant. Canals (*Providència*, p. 89), «¿com serà d'aquests *blats* tan bells que tenim denant nós?», Jaume I, 202.

Aviat trobem documents que ensenyen inequívocament que *blat* a l'Edat Mitjana, almenys a gran part del territori, tenia un sentit més ample que l'actual. En el Capbreu de Besora de Cardener, de c. a l'any 1200, despul·lat enterament sobre el ms. de Solsona, els cereals sovint citats són *forment*, *civada*, *ordi* (i no tinc nota del sègol); sovint els censos consisteixen en cereals i altres cops en diners; ara bé, a la lín. 92 llegeixo «fa una punyera rasa d'ordi, e una punyera rasa de forment e --- [diners], e con fan lo *blat* no fan los diners». Oposició de la qual es dedueix que *blat* és el nom col·lectiu del forment, l'ordi i la civada. En una escriptura d'Almacelles de 1260, el context mostra que per *bladum* s'entén en general 'gra' (abraçant forment, ordi i civada).³ En un de Tortosa, de 1340 (que anomena *avena* la civada): «dos sous per kaffic de forment et 12 diners per kaffic d'ordi o d'avena et d'altres *blats* menuts» (BABL XI, 399), on notem que es deu estendre fins al mill, panís, etc.

Però coses semblants trobem encara en docs. posteriors i d'altres comarques occidentals, de més al Nord i més al Sud: «inhibicions [= requises] de forments, civades e altres *blats* puxen ésser fetes» en un pergamí inèdit de 1418 que llegeixo a l'Arxiu municipal de Biar, i per un del *Spill* del Vescomtat de Castellbò (any 1518) veiem que comprenia conjuntament el forment i l'ordi: «quatre almuts y mig de *blat*: mitat forment e mitat ordi» (f° 32r), i igual ja en un de l'Algars de l'any 1280: «cafiz *bladi*: medium ordeí e medium frumenti» (Bol. de Hist. y Geogr. Bajo Aragón II, 36): és a dir, en aquests textos *blat* és sinònim de 'mestall'. Avui, però, aquests significats que podem dir 'anòmals' han quedat confinats a la part Nord del català occidental, i es redueixen al fet que allí *blat* significa 'sègol', i en lloc de tota mena de *triticum* s'usa *forment*. Així a Andorra, Urgellet, i a tot Pallars i